

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan ob 10. uri dopoldne.

Uredništvo je v Ljubljani, Franciškaška ulica št. 6 I., Učiteljska tiskarna.

Dopise frankirati in podpisati, sicer se jih ne priobči. Rokopise se ne vrača.

Oglaš: Prostor 1 mm > 55 mm po K 150. Uradni razglaš, poslano ter notice isti prostor K 2.— Pri večjem naročilu popust.

NAPREJ

Glasilov. jugoslov. socialno-demokratske stranke.

Telefonska št. 312.

Naročnina: Po pošti al z dostavljanjem na dom za celo leto K 240, za pol leta K 120, za četrt leto K 60, za mesec K 20. Za Nemčijo celo leto K 312, za ostalo tujino in Amerika K 360.

Reklamacije za lial so poštne proste.

Upravništvo je v Ljubljani, Franciškaška ulica št. 6 I., Učiteljska tiskarna.

Ministrski svet. — Drašković ostane.

LDU Beograd, 19. aprila. Od 16.30 do 19 je bila seja ministrskega sveta, na kateri se je sklenilo, da Milorad Drašković vodi začasno dalje posle notranjega ministra. Sprejet je bil načrt ministra Draškovića o varnostnih naredbah v Crni gori.

V krakem je pričakovati še nekaj novih »obznani«.

Iz parlamenta.

LDU Beograd, 20. aprila. Današnje sejo konstituante je otvoril predsednik dr. Ribar ob 9. in pol. Po opravljenih formalnostih je dobil besedo republikanec Milovan Lazarević. V svojem govoru je očrtal zgodovino ustavnega prava v Srbiji od l. 1835 do danes. Izjavi, da se bori za ustavo, ki naj prinese politično in državljansko svobodo in garancije za gospodarski in kulturni razvitost naroda. Trdi, da ta načrt ustave zastaja za srbsko ustavo od l. 1888. Potem govori o posameznih načelih ustavnega načrta in pravi, da sta v ta načrt bili sprejeti dve protidemokratski načeli: dinastičnega nasledstva in neodgovornosti. Trdi, da je monarhistično načelo protivno pravi demokraciji. Smatra, da se mora narod sam vladati. V monarhistični formi vladavine se ne more ustvariti niti en politični program. Omeni kot primer, da radikalna stranka v 30 letih svoje vladavine ni mogla uveljaviti splošne volilne pravice. Potem je prišel kralj Peter, katerega zelo spoštuje kot človeka ter izjavi, da ni republikanec radi mržnje napram posameznim osebnostim, temveč iz principa proti vsemu monarhističnemu sistemu. Veli, da je Radić s svojim neprihodom v Beograd največ koristil vladnemu bloku; ako bi bil prišel v Beograd, bi bila zmaga republikanska ideja. Vladna večina bi morala dati torej Radiću visok red. Ko je omenil, da so stranke večine monarhistični princip vezale z narodnim edinstvom in da bi brez tega bil vpliv na edinstvo države lažji, so se čuli klici demokratov: »Zakaj niste vi imeli uspeha pri Radiću? Zakaj ga niste pripeljali?« Lazarević odgovori, da to ni bilo mogoče zaradi poslovnika. Dalje govori o vojski ter se protivi »beli roki« kot neodgovornemu činitelju.

V nadaljevanju svojega govora se izjavi proti centralizmu in veli, da je za kompromis med federalizmom in centralizmom. Z ozirom na govor g. Davidovića, ki je omenjal Mazzinija, pravi, ako bi bila naša država v taki situaciji, v kakršni je bila Italija v času, ko se je zedinila, da bi se tudi naši republikanci kakor Mazzini odrekli svojemu republikanstvu. Na koncu izjavi, da bo glasoval proti tej ustavi. — Nato govori Ljuba Jovanović kot drugi govornik radikalne stranke. Bavi se z govorom dr. Korošca in zastopnika Narodnega kluba. Polemizira z dr. Šurminovim trditvijo, da je 750000 volilcev proti tej ustavi. To število ni prav nič konstruktivno. Ako bi prišlo do odločilne besede, potem v državi ne bi zavladala sloga, marveč taka borba, kakor se vodi v Rusiji. O Radiću ne more govoriti, ker še ni predložil ustavnega predloga. O načrtu Narodnega kluba pravi, da Hrvati ne bi bili zadovoljni, ako tudi bi se ta načrt sprejel. Najbližji bi mu bil načrt Koroščevega kluba, vendar zelo obžaluje, da se tudi ta ne more sprejeti. Treba je obdržati kontinuiteto, vendar pa ne v tem, kar so pustili rušici. Protivi se zgodovinskim mejam ter veli, da niti glede teritorija niti v vprašanju kompetenc ne more pristati na Koroščevo avtonomijo. Omeni, da klekaleci hočejo, da bi se Dalmacija zedinila z Bosno, ker bi

potem bili katoliki v tej avtonomiji na prvem, pravoslavni na drugem, muslimani pa na tretjem mestu. Na koncu veli, da je sedaj treba iti samo s stališča novih potreb naroda iz vse celote. Načrt ustave, ki je izšel iz ustavnega odbora, je delo kompromisa in ne more nikogar zadovoljiti. Tudi njega ne zadovoljuje v vsem, tako da bi on bil za večje oblasti m za večje kompetence za one kraje, ki imajo samoupravne tradicije. Pobija Koroščevo trditev, da so Srbi pogazili krfsko deklaracijo. Na koncu zagovarja predloženi ustavni načrt. Seja je bila zaključena ob 13., nadaljevala pa se je ob 16.

Generalna debata o ustavi.

LDU Zagreb, 20. aprila. »Večer« poroča iz Beograda: Generalna debata o ustavnem načrtu bo končana koncem tega tedna. Predsednik ustavotvorne skupščine je pozval vse poslance, da v tem času pridejo v Beograd, ker bi utegnili priti do glasovanja. Seja skupščine se bodo prihodnji teden prekinile ter nadaljevale 5. maja. Takrat se bo začela specialna debata.

Rusko poljski mir.

LDU Kodanj, 19. apr. Kakor javljajo iz Rige iz zanesljivega vira, se je ob enem z rusko-poljsko mirovno pogodbo sklenil med Poljsko in sovjetsko Rusijo tajni dogovor, po katerem se Rusija obveže, plačati v enem letu pet milijonov zlatih rubljev. Ostalih trideset milijonov zlatih rubljev bo plačala v sirovinah in v blagu. Poljska bo poskušala doseči, da se Rusiji izplačajo njene tirjatve v inozemstvu in dobi za to 20 odstotkov provizije. V mirovni pogodbi je bilo samo določeno, koliko mora Rusija skupno plačati, ni pa bil določen način plačevanja.

Mir, katerega sta sklenili veliki vzhodno-evropejski državi, bo seveda na veliko večjo korist Rusom kakor Poljakom. Poljaki so imeli in bodo imeli zopet lepo industrijo, ki je imela v zajednici z Rusijo tja do Japonske odprto in neovirano pot. Če bo pa Rusija začela pobirati n. pr. carino od poljskih industrijskih produktov, bo poljska industrija in z njo industrijsko delavstvo na Poljskem silno prizadeta in bo padalo iz krize v krizo.

Nemška odškodnina.

LDU Beograd, 19. apr. Po mirovni pogodbi nam mora na račun odškodnine Nemčija tri leta dobavljati skupaj 25.000 konj, 50.000 volov in 100.000 krav in junic ter 40.000 ovac. Ker so nekateri naši pašniki po suši trpeli, je poljedelsko ministrstvo sklenilo, da nekaj te živine proda Nemčiji nazaj.

Čudno je to: Mi izvažamo iz svoje države dan za dnem — izvzemši čas neposredno pred občinskimi volitvami, — ogromne količine mesa in živine v inozemstvo, tako da naše blago pritiska celo na cene domačega blaga na Dunaju. Od Nemcev pa zahtevamo uvoz živine! Ali ne bi bilo pametnejše, da sklene poljedelsko ministrstvo, da vso to živino proda Nemčiji za denar ali pa za industrijsko blago nazaj, namesto da se živina dvakrat prevaža in ti transporti še bolj obremenjujejo že itak preobloženi naš promet.

Konsumentski sosveti.

Dasi živimo v državi, ki si je že takoj ob rojstvu dala ime države, ki bo za vse enakopravna, pravična ter da bo zastopala vedno tudi koristi delavskih slojev, vendar čutimo

velik razloček med proletarijatom in kapitalizmom. Ta razloček se kaže pri nas v mnogo ostrejših oblikah kot pod bivšo Avstrijo, vsekava pa v državno telo tudi mnogo hujše rane kot pred svetovno vojno. Življenje proletarca je dobilo danes povsem drugačno lice, kajti njegovo življenje je boj za obstanek. Kapitalizem izkorišča delavne moči, toda ne za to, da bodo produkti delavskih žuljev v prid, splošnosti, temveč kapitalista vodi pri obratovanju misel, kako si bo napolnil svoje žepce. Delavne sloje pa pri svojem delu tare skrb, kako bodo preživljali svojo družino. To dejstvo zbija v proletarcu misel — zakaj naj kapitalist bogati na žuljih delavca?

Prejemki delavnih slojev zadošujejo komaj za preživljanje. Draginja vedno narašča, plače delavni slojev pa so skoraj vedno iste. Delavec ali uradnik prejme n. pr. 50 odstotkov zvišanje prejemkov, cene blagu pa poskočijo za 80 do 100 odstotkov in delavec je zopet na tistem, kot je bil pred zvišanjem plače. Pred vojno smo računali na desetake, v vojni na stotake, danes računamo že vse na tisočke in če se bo to kolo vrtele po sedanjem sistemu, bomo skoraj računali z desetstotki.

Vsa trgovina, obrt in industrija je v rokah bank — kapitalizma. Naloga kapitalizma pa je izkoristiti delavne sloje, polniti žepce, državo pa privesti do tega, da odda svoje vaje trebušnim kapitalistom, ki potem s terorjem in izsesavanjem nemoteno gospodarijo nad ljudstvom. To se je pri nas tudi udeleževalo. Država, ki bi morala biti v prvi vrsti zaščitnica ljudstva in zdravega napredka narodnega gospodarstva, je prepustila vaje kapitalistom in je proti njim brez moči.

Poglejmo danjšnjo draginjo in videli bomo, kam smo prijadrali.

Cene najnujnejšim živlenskimi potrebščinami so tako visoke, da so delavnim slojem skoraj nedosegljive. Nepotrebno je opisovati korumpirane razmere v pogledu draginje, kajti čuti jih vsakdo, ki mora z delom služiti svoj kruh. Ob vsaki priliki se cene zopet zvišajo, vlada pa k temu molči in ne smatra za svojo dolžnost, da bi upravičenost zvišanja tudi preiskala. Nasprotno pa preiskuje

vsako zahtevo delavnih slojev po zvišanju prejemkov do zadnjega vinarja in še to mnogokrat prej v korist kapitalistov kot pa delavnih slojev.

Dve in pol leti trpimo pod tem kapitalističnim režimom, vedno smo pričakovali izboljšanja razmer, doživljamo pa vedno slabše razmere.

Tem razmeram in tej vedno rastoči draginji pa smo deloma krivi sami. Prepustili smo reguliranje cen vsemogočim instancam, znižanje cen smo pripuščali celo kapitalistom, konzumentom, to je po največ delavnim slojem pa je preostajalo le to, da smo cene blagu, katere so nam hoteli imeti blago. Vse naše ogorčenje je obstajalo le v zabavljanju in godrnjanju.

Ljudstvo tvori narod in državo — ima pa kot tako tudi pravico zastopati svoje interese napram izkoriščevalcem. Trgovci, obrtniki in industriji imajo svoje gremije, kartele, sindikate in zveze — samo konzumenti nimamo ničesar. To je tudi delo kapitalizma, ki razceplja naše moči, da se ne združimo in pokažemo svoje moči.

Z vsemi mogočimi sredstvi nas napada in izkorišča kapitalizem. Občutili smo in občutimo še danes, da nimamo na merodajnih mestih nikake zaslombe, preostaja nam torej le ena pot — samopomoč.

Draginja vedno narašča, zvišanje plač nam ne more zadostovati ob sedanjem sistemu. Pomagati si moramo na ta način, da bomo tudi mi, delavni sloji, pokazali svojo avtoriteto s tem, da osnujemo konzumentске sosvete. Ti konzumentski sosveti naj bi imeli nalogo vršiti najstrožjo kontrolo nad cenami blaga, kakor tudi kontrolo v vseh konzumentu tikajočih se vprašanjih. Svojo avtoriteto naj bi dobili konzumentski sosvet v konzumentih, kar z ozirom na današnje draginjske razmere gotovo ne bo težko.

Delo konzumentskega sosveta bi bilo delo ljudske samopomoči. S tem bi se oviralo kolikor mogoče nemoteno in samolastno izkoriščanje delavnih slojev, ljudstvo pa bi s tem izvrševalo svoje pravice, izvrševalo pa tudi dolžnosti, ki jih ima do samega sebe. —

J. K.

Manjšinsko poročilo socijalističnih in republikanskih članov ustavnega odbora.

(Konec.)

7. V osmem oddelku so razne odredbe, s katerimi se ne moremo strinjati, zlasti glede na samoupravo. Za samoupravne enote smo na vsak način, toda njih samouprava je po načrtu večine skrbena na prazno fikcijo. Edinstvo države, ki ga hočemo tudi mi, ne bo imelo škode, če se v njej izvrši popolna samouprava, samouprava v popolnem smislu besede. Nasprotno bo država tem močnejša, čim bolj bo uprava v rokah in pod kontrolo naroda. Načrt večine kaže očitno tendenco birokratiziranja in tiste vrste centralizma, ki izživa v narodni nezaupanje. Vselejvanje takozvanega Velikega župana, imenovanega od kralja, spada med tiste ukrepe, ki opravičujejo nezaupanje in izživajo občutek, da se hoče narod od zgoraj zapovedovati, namesto da se mu samemu dovoli vpliv na upravo. Podobni vtisk delajo tudi ukrepi o volilni pravici za samoupravne enote. Načrt večine je demokratska načela za volitve v samoupravnih enicah prav tako slabo garantiral, kakor za volitve v skupščino.

V drugih odredbah o samoupravih je toliko nejasnega in nedoločnega, da bodo spori o kompetenci neizogibni. Od tega bo imela država enako škodo, kakor samouprava.

Zlasti se moramo dotakniti odredb o Državnem svetu, ki napravljajo iz tega telesa instrument vlade. Način sestavljanja Državnega sveta, kakor ga določa načrt večine, odvzema vsako garancijo za neod-

visnost te korporacije, ki naj bi bila vrhovno upravno sodišče v državi. Povrh tega napravljajo načrt iz njega ne le sodišče, ampak obenem tudi nekakšen upraven organ oblasti.

8. Kar se tiče pravosodstva, bi želeli, da bi naša država storila vsaj kakšen korak naprej v demokratizmu. Če se že misli, da se narod ne more priznati pravica, da bi si sam volil svoje sodnike, bi se za enkrat vsaj lahko sprejelo načelo, da volijo sodniki, sodniški kolegiji, svoje tovariše sodnike.

Toda namesto da bi načrt večine prišel kaj napredka, se tudi dosledno držal konzervativizma. To se vidi tudi najbolje iz ukrepa, ki priznava šeritske sodnike za muslimane in uvaja s tem dvojno pravo v državi. Prav tako pridružuje ta načrt tudi vojaška sodišča. Očitno je, da se kot zastopniki resnično demokratskih strank nikakor ne moremo strinjati.

9. Deseti oddelek je ves sestavljen po starih tradicionalnih črtah in ne prinaša niti najskromnejšega napredka. Če bi se bala vsaj o davkih kaj reklo, kar bi bilo mogoče pomiriti široke sloje naroda in zadostiti načelu enakih dolžnosti napram državi z ozirom na gospodarsko moč državljanov, bi se bila vsaj lahko priznala dobra volja. Toda po tem, kar je predložila večina, ostanejo tudi nadalje vrata na stečaj odprta privilegijem na eni, in prekomernemu

obremenjavanju na drugi strani. Tako torej tudi ta oddelek ne daje tega, kar bi se bilo moglo zahtevati v interesu delavskega ljudstva v mestih in na deželi, vsaj v nekaj sedanjega reda.

10. Kar se tiče enajstega oddelka, je naš glavni ugovor ta, da ostaja ustavni načrt večine na stališču stalne vojske, nedemokratske organizacije, ki se na eni strani lahko rabi tudi proti narodu, proti njegovim državljskim in političnim pravicam, na drugi strani pa v slučaju nujne državne obrambe taka, kakršna je, nikakor ne bo tako uspešna, kakor bi bila demokratsko organizirana narodna vojska, ki bi uživala zaupanje naroda.

11. V dvanajstem oddelku je otežena izprememba ustave z dejstvom, da se za tako izpremembo zahteva najprej skupščinski sklep, za katerega je potrebna dvestotinska večina, in da se še le nato izvrše volitve. Če je za izdelanje ustave dovoljna nadpolovična večina, in prav tako tudi za izpremembo samo, ne vidimo razloga, zakaj ne bi bila taka večina dovoljna tudi za sklep, da se postavi izprememba ustave na dnevni red.

12. Prehodne navedbe nas nikakor ne morejo zadovoljiti, ker so tudi one plod tiste ga duha, ki se izraža v vsem tem načrtu. Kljub dosedanjim izkušnjam, kljub dobi, ki tudi za našo državo ne more zastopati za celo stoletje, zahteva ustavni načrt od poslancev nekakšno prisego, ki je tudi doslej izživala strastno in opravičeno opozicijo v sedanjih skupščini, prisego, ki spominja s svojim tekstom na srednji vek in ki izvršuje grd moralen pritisk na vest velikega števila poslancev, zahtevajočih od njih izjave, ki so v globokem nasprotju z njihovim prepričanjem.

Parlamentarnim načelom nasprotuje tudi ukrep (v 133 članku), ki hoče prenesti skupščinske prerogative na neki odbor, s tem, da izreka: »Poročilo zakonodajnega odbora s predlogom, ki ga je odbor sprejel, se pošlje Narodni skupščini na rešitev. Te zakonske predloge rešava skupščina s posamičnih glasovanjem enkrat in v celoti, ali jih sprejema ali odklanja.« Tako se skupščini odreka pravica diskusije in se ponavlja na navaden aparat za glasovanje.

Duh konzervativizma, ki se čuti v vsem ustavnem načrtu večine, se ni mogel zatajiti niti na kraju. V 38 članku prehodnih odredb se z ukrepom o prepovedi izhajanja, oziroma razpečevanja časopisov in tiskovin dela bridka ironija iz one ustavne odredbe, ki govori o svobodi tiska.

13. Pri delu v ustavnem odboru smo vložili vso svojo moč, da bi pomagali izdelati ustavo, ki bi mogla našemu narodu služiti v njegovem materialnem in intelektualnem razvoju in mu pomagati na poti do najvišjih ciljev. V odboru samem nismo mogli doseči popolnega uspeha, ker je večina imela pred očmi bolj druge svrhe, kakor brezpogojno blaginjo naroda, in v tem spopadu idej nismo kot manjšina mogli zmagati. Toda za svojo nalogo smatramo nadaljevanje svojega dela, in bomo v tem smislu podali vse tiste predloge, o katerih mislimo, da morajo priti v ustavo, da se iz njega napravi instrument, ki bo sposoben za demokratski napredek, za čim mirnejši razvoj, za politično, materialno izpopolnjevanje našega naroda, in za dosego tistih visokih ciljev, ki morejo po našem najglobljejem prepričanju pomeniti novo fazo srečnejšega in tudi etično boljšega življenja v zgodovini človeštva. Zato ne moremo sprejeti načrta, predloženega od večine ustavnega odbora in si pridržujemo pravico nadaljevati svoje delo v Ustavotvorni Skupščini v označeni smeri.

Ethin Kristan,
član ustavnega odbora.
Vojislav Gjonović,
član ustavnega odbora.

Vsem, ki so dobre volje.

Začetkom meseca majnika začne izhajati družinski list »Kres«. Prinašal bo poleg lepih, ljudstvu razumljivih spisov, zabavnih in poučnih člankov tudi slike, ter popise

